

Om at rejse med kolleger

Prins Henrik arbejdede en periode i sine unge dage som rejseleder for engelske og amerikanske turister på besøg i Frankrig. I sin selvbiografi **SKÆBNE FORPLIGTER** skriver han om sine erfaringer: ”At være rejseleder er ikke nogen ferie! Man skal være et enmandsorkester og en effektiv organisator: fordele hotelværelser, overvinde og klare uforudsete begivenheder, forklare, opmuntre, få folk til at le, ile til et hospital i forbindelse med en nødsituation... Det er en krævende opgave, midt imellem at være hyrde og cicerone. Man skal være tusindkunstner: mægle mellem et par der er blevet uvenner, rådgive i køb af parfume, balancegænger på usikre rutiner, sjælesørger for enlige damer, promotor for salg af lokale produkter. Da jeg var student, modtog jeg taknemmeligt de drikkepenge som tilfaldt mig ved rejsens afslutning”.

Mine erfaringer som rejseleder har også været hårdt arbejde, og især har arbejdsindsatsen ligget i forberedelse af de forskellige rejseprojekter. Men det har også givet mange morsomme oplevelser. Før den første tur til Beijing bad jeg om gode råd hos min kollega Bjørn Østerbye, der havde ledet nogle rejser for ugebladet HJEMMET. Han svarede: ”På en rejse er der altid nogen som spørger om navne på planter og træer. Det ved jeg ikke noget om, men så siger jeg, at jeg naturligvis kender den vækst, men ikke kan huske det danske navn. Men på latin hedder den vulgaris, og så vidt jeg kan se, ligner den den almindelige vulgaris!”. I Beijing er jeg blevet spurgt om, hvor tit Kejseren i Kina gik i bad, og da vi passerede Den Forbudte By kom spørgsmålet: ”Skal vi bo på det hotel?”

Den, der rejser, ser mere end den ældste hjemmeføding (sydafrikansk ordsprog)

I de seneste 5 år har jeg været involveret i tilrettelæggelsen af en række studieture, som DAGENS MEDICIN har arrangeret for læger og andet sundhedspersonale. Rejserne er gået til Beijing, Vietnam, Caribien, Cuba, Sydafrika, Indien, Thailand og Cambodja. De enkelte gruppers størrelse har varieret mellem 25 og 60 personer, og i alt har godt 500 mennesker deltaget i disse rejser; mange har deltaget i flere af turene. Vi har altid haft lokale guider, og de fleste har udmærket sig ved højt uddannelsesniveau og gode sprog- og menneskekundskaber. Men asiater har ofte et problem med udtalen af engelsk – specielt lydene r og l. I Hanoi havde vi en flink guide, som var stolt af, at byen havde velfungerende ”electric-city”, og da vi kom til Bangkok, fik vi en nydelig ung kvindelig guide, som stolt introducerede sit land som et ”modern demo-crazy with free erections every fourth year”.

Det er let at få tusind recepter, men vanskeligt at blive kureret (kinesisk ordsprog)

Det har været en fornøjelse at opleve nogle af verdens mest kendte seværdigheder i gode kollegers selskab. Vi har været på Den Kinesiske Mur, i Sommerpaladset og i Den Forbudte By i Beijing. Vi har været på Robben Island, hvor Nelson Mandela underviste på ”University of Struggle” under sin fængselsperiode. Vi har set verdens største religiøse byggeri – Angkor Wat i Cambodja, og været inviteret til møde med generalsekretæren for Thailands Røde Kors. Vi har boet på det traditionsrige Beijing Hotel nær Den Himmelske Freds Plads og på Hotel Nazionale i Havana, hvor amerikanske gangstere og filmstjerner førte sig frem før Castro’s magtovertagelse. Vi har før fuldmånen spist hund i Vietnam, smagt krokodille på Cuba, fået zebra- og giraf-bøf i Sydafrika, smagt på stegte skorpioner og drukket slangeblod og galde i Kina. Vi har redet på kamel i Rajasthan’s ørken og beundret Taj Mahal i solnedgangen. Vi er ankommet til Ambra Fort på ryggen af en elefant, og set Taffelbjerget bag Cape Town fra et ”Sunset Champagne Harbour Cruise” i en stor flot sejlbåd. Vi

har spist kejserlig middag på Fangshan restauranten i Beijing's Beihei park, hvor enkekejserinde Cixi holdt hof for 100 år siden. Vi har også deltaget i en royal middag i den vietnamesiske kejserby Hue – her måtte vi alle før middagen iklædes vietnamesiske kostumer fra Kejser Ming Mang's tid. Vi har nydt udsigten fra baren på taget af Rex Hotel i Saigon ligesom CIA-agenterne gjorde under Vietnam-krigen, og vi har som Graham Greene drukket long drinks i Hotel Continental. Vi har spist frokost på Hemmingsway's stamværtshus La Bodegita del Medio i Havana, hvor mange berømtheder har efterladt deres autografer på væggene. Vi har sovet i luksus i Maharaja paladser i Jaipur, og vi er blevet udsat for en nats vietnamesisk tog-tortur i en hard-sleeper kupé mellem bjergbyen Sapa og Hanoi. Vi har oplevet graciøse Thai danserinder og gået rundt i det gyldne kongepalads Grand Palace i Bangkok. Vi har spist på luksusrestauranter i flere lande, men vi har også spist i landsbyrestauranter i Nordvietnam, hvor det var tilrådeligt at vente med at besøge toilet- og køkkenregionerne til efter måltidet.

Sygdomme kommer bjergevis og forsvinder dråbevis (thailandsk ordsprog)

Udover de rent turistmæssige oplevelser har det var formålet med rejserne, at rejsedeltagerne får et indblik i sundhedsvæsenet i de områder, vi besøger. Vi har forsøgt at danne os en mening om landenes sociale, uddannelsesmæssige og økonomiske forhold, om sygdomsspektret og sundhedsvæsenets organisation, dimensionering, struktur og økonomi, om sundhedspersonalets arbejdsforhold og uddannelse, udviklingstendenser og problemer, etc. Landenes officielle repræsentanter vil ofte helst vise det bedste frem, men jeg synes også det er vigtig at vise den reelle daglige virkelighed for hovedparten af indbyggerne. Vi har derfor gjort studiebesøg på såvel universitetshospitaler som landsbyklinikker, hos professorer og landlæger. Vi har besøgt private hjem i Beijing's gamle hutong'er, og vi har været hos landsbybeboere, hvor grisene havde deres aflukke i husets køkken. På Cuba besøgte vi en venlig distriktslæge i Las Terrazas. Han brugte klinikens autoklave til at bage brød i. Til hver rejse har været udarbejdet et medicinsk baggrundsmateriale, som kan findes på Internettet: www.smedebol.dk

Ingen bliver en god læge før han har fyldt en kirkegård (vestvietnamesisk ordsprog)

På vore rejser har vi mødt mange spændende og vidende mennesker, som har videregivet deres kundskaber til rejsedeltagerne. Vicesundhedsministeren på Cuba holdt møde med os i Det Cubanske Sundhedsministerium – han var lidt nervøs for at vor medbragte gave kunne være en bombe; men det var lysestager til fyrfadsllys (hvilket man på Cuba mest bruger i forbindelse med dødsfald!). Formanden for Dansk Vietnamesisk Forening, som også er mikrobiologisk overlæge, rejste rundt med os i Sydvietnam og satte os bl.a. ind i det mangeårige samarbejde med DANIDA og Børnehospital No. 1 i Ho Chi Minh City. Ambassadørfruen i Beijing inviterede os til samtale om sundhedsfaglige emner og alternativ kinesisk terapi i sin spisestue i Ambassaden – og det er voldsomt at få 60 gæster indenfor på en gang. I Nordvietnam mødte vi en vietnamesisk cheflæge, der havde gået i gymnasiet med Prins Henrik. Han – altså cheflægen - fortalte om operationer under meget primitive forhold under Vietnamkrigen. Ofte opererede man næsten uden anæstesi og brugte opviklet tråd fra amerikanske faldskærmslinere som sutur. Vi er også blevet meget officielt modtaget på det fornemme Beijing Hospital, der har en speciel afdeling til partispidserne. Cheflægen flankeret af 4 senior læger introducerede sygehuset og overraskede os ved at kunne tale dansk – han havde arbejdet 2 år på kæbekirurgisk afdeling i Århus. Rejsedeltagerne har også haft mulighed for at sætte sig ind i forholdene på Barbados General Hospital, hvor anæstesilægen viste rundt, og at få et indtryk af lægearbejdet på de store krydstogtskibe i Royal Caribbean Cruise Line. Og en af dansk

lægeverdens store vineksperter har bibragt os kundskaber om Sydafrikas vindistrikter og vinproduktion, mens vi degousterede på Stellenbosch Winery. Vi fik også lært at decapitere champagneflasker med en ryttersabel.

Der er fyrrer slags vanvid, men kun én slags fornuft (afrikansk ordsprog)

Vi har fået åbnet øjnene for, at forholdene i andre landes sundhedssektorer ofte er meget mere ydmyge end i Danmark. Vi har besøgt et børnehospital i Mekongdeltaet, hvor vi kun modvilligt fik lov at se de rum, hvor de uheldeligt langtidssyge opbevaredes under meget deprimerende omstændigheder – ofte med 2 børn i samme seng, hvilket er standard på mange sygehuse i Vietnam. Og længere ude i deltaet så vi en distriktslægeklinik, hvor man bl.a. havde ca. 10 fødsler årligt. Ved evt. problemer kunne den fødende proppes i en kasse på en motorcykelanhænger og transporteres til nærmeste sygehus – tænk at ligge i en trækasse efter en motorcykel med veer eller andre akutte medicinske problemer! I Nordvietnams bjerge gik vi på uvarslet besøg på distriktsygehuset i Sapa, hvor patienterne hovedsagelig kommer fra de etniske minoriteter fra Tai, Thai, H'mong og Dai folkene. Vi blev meget venligt modtaget og vist rundt og blev endda inviteret ind på operationsstuen til en igangværende operation. Efterfølgende fik vi brev om, at sygehuset manglede suturer og penge til at reparere rørsystemet. Og nu er det lykkedes at indsamle 3500 suturer, som blev bragt ud til Sapa Hospital i april 2001. Vi har også afleveret medbragt indsamlet medicinsk udstyr som gaver til trængende klinikker i Cambodja.

Ved alvorlig sygdom: tilkald 3 læger (østkinesisk ordsprog)

Vi har hilst på en cubansk distriktslæge, der berettede om, at man på grund af de hårde økonomiske tider har været nødt til at indføre ”grøn medicin”, hvor lægerne selv dyrker mange af de anvendte urter. Vi har set traditionelle naturmedicin- og akupunkturhospitalet i Beijing, Saigon og Hanoi; her prøvede vi kopsætning og så noget der nærmest lignede tvangsbehandling af narkomaner, som var fikseret til deres senge. Sundhedsudvalget fra Vejle Amt havde også besøgt stedet og takkede i gæstebogen for at være blevet vel modtaget og for at have fået inspiration til brug i Danmark! I Indien var vi på rundtur på et homeopatisk sygehus, en ayurveda-klinik, et stort offentligt sygehus i Jaipur og et supermoderne hjertekirurgisk specialhospital i New Delhi, hvis chef er livlæge for den indiske præsident, og vi har fået et indtryk af levevilkårene for rige og fattige indere. Vi hørte om de indiske ”sterilisation camps”, hvor en enkelt kirurg kan lave 48 kvindelige laparoskopiske steriliseringer på 2 timer.

En tåbe er guld værd for den vise (sydafrikansk ordsprog)

Vi har oplevet kontrasterne i den tredje verden. I Cape Town besøgte vi den ene dag det moderne Groote Schuur hospital, hvor den første hjertetransplantation fandt sted i december 1967; både donor- og recipient-hjertet fra denne berømte operation er udstillet i formalin. Næste dag besøgte vi et Primary Health Care Center i den sorte bydel Khayalitza, hvor ressourcerne og terapiniveauet er på U-landsniveau. I Johannesburg så vi det moderne private Milpark Hospital med et state of the art traumecenter, og derefter var vi på et filantropisk AIDS hospice, hvor man har døende forældrelose og forladte børn under 6 år. Vi blev alle forfærdede over at forstå, hvilket enormt menneskeligt og sundhedsmæssigt problem AIDS udgør i det sydlige Afrika. I Indien så vi landsbylæger, der praktiserer under yderst fattige forhold og det ultramoderne hjertecenter Escort Heart Reserch Center, hvor de nyeste metoder er taget i brug. I Sydafrika er der en heksedoktor – sangoma - for hver 200 indbygger, og de er en vigtig ingrediens i sygdomsbehandlingstilbudene. På Cuba er der

tilsvarende behandlere med udgangspunkt i den afro-cubanske religion Santeria, og i Beijing står forhandlere af hajbruskpræparater og faldbyder deres produkter udenfor cancerafdelinger. Også i Vietnam er naturmedicin og alternative behandlere et markant indslag i befolkningens tilbud på sundhedsmarkedet.

Fjern ikke fluen fra din vens pande med en økse (nordkinesisk ordsprog)

Som lægefaglig gruppe lykkes det ofte at få adgang til lokaliteter, som ikke normalt er tilgængelige. Vi er flere gange blevet vel modtaget på et stort børnesygehus i Beijing, og har fået forevist den intensive afdeling. Jeg fik vor kinesiske guide til at oversætte et skilt udenfor afdelingen: ”Besøg forbudt!. Forældre må besøge deres børn 1 gang ugentlig!”. Vi har holdt givende møder med ministerråd og andre danske ambassadeansatte på de danske ambassader i Hanoi, Beijing, New Delhi og Pretoria. Vi har været på rundtur på den lukkede afdeling på et stort mentalsygehus i Hanoi, og set en fornuftig og veluddannet læge være lidt flov over de fysiske rammer, han kunne tilbyde patienterne: rum med 20-30 tætstående senge og isolationsrum, som nærmest lignede fængselsceller; men nybyggeri var heldigvis igangsat. På Trinidad General Hospital på den sydlige del af Cuba har man også store sygestuer med plads til 20-30 patienter – en til mænd, en til kvinder, en til nyopererede og en afdeling til børn. I Cambodja studerede vi de sundhedsrelaterede og sociale problemer, der følger i kølvandet på de mange minelæsioner: vi så meget dårlige forhold på det offentlige sygehus i Battambang, og bedre forhold på det private italienske ”Emergency Hospital for War Victims”, og på Røde Kors Proteseværksted så vi børn og voksne træne deres nye proteser.

Selv en god hest kan ikke bære to sadler (østkinesisk ordsprog)

Det har været interessant at få et indtryk af de vilkår, som vore kolleger arbejder under i andre lande. Vi har besøgt det medicinske universitet i Santa Clara på Cuba, og fået indtryk af en velfungerende cubansk medicinsk uddannelse – man uddanner endog mange studerende fra fattigere lande og eksporterer flere tusind cubanske læge til udlandet; sidste år tilbød man endog lidt provokerende at uddanne en gruppe fattige amerikanere fra USA’s storbyer som en slags udviklingshjælp! Men det kan nok være lidt trist at arbejde i et sygehusvæsen i en meget trang økonomisk situation som det cubanske, og mange må søge ekstrainkomst i andre sektorer. Dette illustreres af en cubansk vittighed: Cuba’s mest berømte børnehjertekirurg fik mareridt og problemer med nattesøvnen. Hver nat drømte han, at han var hotelpiccolo og måtte slæbe kufferter for turister på et stort hotel i Havana. Det gik til sidst ud over hans arbejdsevne, og han opsøgte en psykiater for at få hjælp. Psykiateren hørte hans historie, og kollegaens diagnose var klar: ”Du lider af storhedsvanvid!”.

Jeg elsker dig som en so elsker mudder (vestindisk ordsprog)

Vi har fået spændende kulturelle oplevelser under fremmede himmelstrøg: vanddukketeater i Hanoi er en unik vietnamesisk teaterform, og Pekingopera er også en særegen oplevelse. I Hanoi har vi oplevet at sidde på første række i det flotte gamle franske operahus til ”Orfeus og Eurudike” for 50 kr., mens vi måtte betale 1700 kr. for pladser i bagerste tredjedel af tilskuerarealet til den store open-air opførelse af ”Turandot” i Den Forbudte By. I Havana var vi på natklubben ”Tropicana” og se 150 flotte dansepigler optræde. Og i Sun City ved Johannesburg så vi show’et i ”The Palace of the Lost City” og spiste middag i Crystal Court, hvor loftet er dekoreret med en gigantisk

krystallysekrone. Vi har set mogulernes paladser i Rajasthan og været på safari i Pilanesberg National Park, hvor vi var vidner til løvernes parringsritual.

Døden er den fattiges bedste læge (vestthailandsk ordsprog)

At fungere som rejseleder giver mange alternative ”spændende” oplevelser: jeg har efterlyst rejsedeltagere på rungende dansk over højttalersystemet i lufthavnene i Heathrow og Bangkok, kufferter er bortkommet undervejs til Kina og først kommet til veje, da vi næsten skulle hjem igen, en flybillet forsvandt mellem Hanoi og Bangkok, en rejsedeltager faldt i en krokodillefyldt flod i Cambodja, men vi fik ham hurtigt op igen; et ægtepar blev væk 1 time efter ankomsten til Beijing, og en anden ældre rejsedeltager forsvandt i Sommerpaladset. I sidstnævnte tilfælde var det interessant at opleve de øvrige rejsedeltageres uro, der næsten manifesterede sig i aggression mod rejselederen med et krav om ”at gøre noget”. Hvordan finder man en mand blandt Beijing’s 11 millioner? To modne herrer forsvandt i Cuba’s natsorte jungle, men efterhånden har jeg lært at tage det roligt, for vi har indtil nu altid fundet de bortkomne igen. Det kan give sved på pande, at ankomme til Zürich’s lufthavn i spidsen for 60 mennesker, og så ikke blive mødt af den aftalte person, som skulle vise os vej til det conferencecenter, hvor vi skulle holde introduktionsmøde i et par timer mellem 2 fly. Det kan også give sved på panden at erfare, at en af rejsedeltagerne konsekvent blæser på de givne råd om kun at drikke mineralvand fra flaske og passe på, hvad man spiser. Han havde en teori om, at hans mave skulle hærdes, hvilket medførte dårlig mave - ”Delhi belly” - på det meste af rejsen. En rejsedeltager fik et myocardieinfarkt ved hjemkomsten til Kastrop, og en fik for meget at drikke i flyet, og blev truet med, at han ved ankomsten til Bangkok ville blive overgivet til thailandsk politi! Men i øvrigt er det glædeligt, at vi ikke har oplevet alvorligere sygdomme eller ulykker på rejserne – selvom den sædvanlige turistmavesyge ikke undgås helt.

Nektar bliver til gift, hvis det gemmes for længe (indisk ordsprog)

Som gammel 68’er, der i studentertiden deltog en lille smule i Vietnam-demonstrationer, råbte ”Ho-Ho-Ho Chi Minh” foran Den Amerikanske Ambassade, hørte om Mao’s ”vidunderlige” Kulturrevolution, fulgte lidt med i Castro’s og Che Guevara’s spændende oplevelser i Mellemamerika og sympatiserede med kampen mod apartheid i Sydafrika, har det været sjovt at få lejlighed til på en måde at ”genopleve” denne periode og denne gang sætte sig dybere ind i de historiske fakta. Det har også været en fornøjelse at arrangere rejser som 100% finansieres af rejsedeltagerne selv uden bidrag fra medicinalindustrien eller andre – bortset fra DAGENS MEDICIN, der er medarrangør af rejserne. Og endelig har det været positivt at bidrage til at give dansk sundhedspersonale en viden om og forståelse for levevilkårene for folkemasserne i den tredje verden; jeg håber og tror, at dette er lykkedes i rimelig grad, selv om denne beretning måske giver læserne indtryk af, at vi mest har opholdt os i 5-stjernede internationale hoteller, og at vore rejser burde kaldes ”medicinske gourmet rejser”.

Den, der står tidligt op, får en dag foræret (kinesisk ordsprog)

At rejse ud og med egne øjne opleve andre folkeslag er ofte udbytterigt. Og sprogforskelle kan give pudsige situationer. Den tidligere franske præsidentfrue Madame Mitterand blev engang interviewet af en engelsk journalist, som sluttede med at spørge: ”Madame Mitterand, in your opinion – what do you consider most important in life?”. Og efter lidt betænkningstid kom svaret: ”A penis!, a

penis!”. Journalisten blev jo noget overrasket, indtil det gik op for ham, at det drejede sig om ”Happiness!”